

פרק ד

מועדים לשמחה

מכל מה שלמדנו עד כה יוצא שהשמחה היא דבר שתלוי בנו. אם נרצה לשמוח - נוכל, ואי אפשר לחכות שהשמחה תנחת עלינו מלמעלה. בפרק זה נראה נקודה נוספת, שמשלימה את התמונה. נלמד, שבכל זאת יש מקום להארת שמחה שבאה מלמעלה.

חגי ישראל הם זמנים של אור שבא מלמעלה. בכל חג מאיר אור, תוכן מיוחד, שכבר מוטבע בפרק זמן זה של השנה. העבודה שלנו היא לקבל את האור הזה, ולשים לב ל'אמירה' של החג. לכל החגים יש דבר משותף - שהם זמני שמחה. בחגים אנחנו מקבלים מלמעלה אור של שמחה, שממלא לנו את המצברים. החג שיש בו הכי הרבה שמחה, הוא כמובן חג הפורים. בפורים, ובחודש אדר בכלל, יש הארה ונתינת כוח לשמחה באופן יוצאת דופן. בפרק זה נתמקד בשני העניינים הללו - משמעות השמחה בחגים בכלל, והייחוד של שמחת פורים.

1. ושמחת בחגך

השמחה היא עיקר עניינם של שלושת הרגלים. התורה מצווה אותנו "ושמחת בחגך" (דברים טז, יד), ובכל חג היו מביאים העולים לרגל בבית המקדש קרבן הנקרא "שלמי שמחה". כמו כן, כל מלאכות הבישול והאפייה המותרות ביום טוב, הם רק כדי שנוכל להגביר את שמחת החג באכילה ושתייה. אך מה הוא מקור השמחה של החגים, ובמה אנו שמחים? התשובה לכך נמצאת בתפילת שלושת הרגלים. בכל אחת מתפילות החג אנו אומרים "וישמחו בך כל ישראל מקדשי שמך". בחגים אנו שמחים בה', מקור חיינו ושמחתנו. במקורות הבאים נלמד על משמעות השמחה הזו בה', ועל הסיבה של הופעתה בחגים.

המקור הראשון הוא מהרבי מגור, השפת אמת, מגדולי החסידות בדורות האחרונים:

"אלה מועדי ה'". פירוש: שביום טוב מתגלה חיות פנימיות מה' יתברך שיש בכל הנבראים. "אשר תקראו אותם מקראי קודש". שמעתי מאדוני אבי זקני מו"ר זצלה"ה, כי יכולין לקרוא הקדושה ביו"ט, וגם הקדושה קוראת לאדם... וכן אמר בשם הזוהר הקדוש שנקרא יום טוב על שם 'אור פי טוב' שיש בו מאור הגנוז, והוא כנ"ל. וזהו שכתוב 'מועדים לשמחה', כי בשמחה שורש החיות של האדם ושל כל הבריאה ממילא יש שמחה".

(רבי יהודה אריה לייב מגור, 'שפת אמת', ויקרא פסח שנת תרל"א)

השפת אמת אומר שמקורה של שמחת החגים הוא בגילוי האור הגנוז – האור האלוהי שמחיה את כל הברואה. בכל השנה קשה לנו לשים לב לאור הזה, קשה לנו לחוש שה' יתברך הוא השורש והמקור של החיים. אך בחגים, "מקראי קודש", הקדושה קוראת לנו, ומתגלה הקשר שלנו לה'. והדבר הזה מעורר בנו שמחה גדולה. כמו אדם שהולך טרוד במשך ימים שלמים כדי למצוא תשובה לשאלה, וכאשר ימצא הוא ישמח שמחה גדולה. כך גם אנחנו מחפשים את ה' כל השנה, ובימים הטובים ה' סוף סוף מתגלה אלינו וקורא לנו, ולכן אנו שמחים שמחה עצומה.

האם אתם יודעים לאיזה אור גנוז רומז ה"שפת אמת", ומתי הוא נגנז?

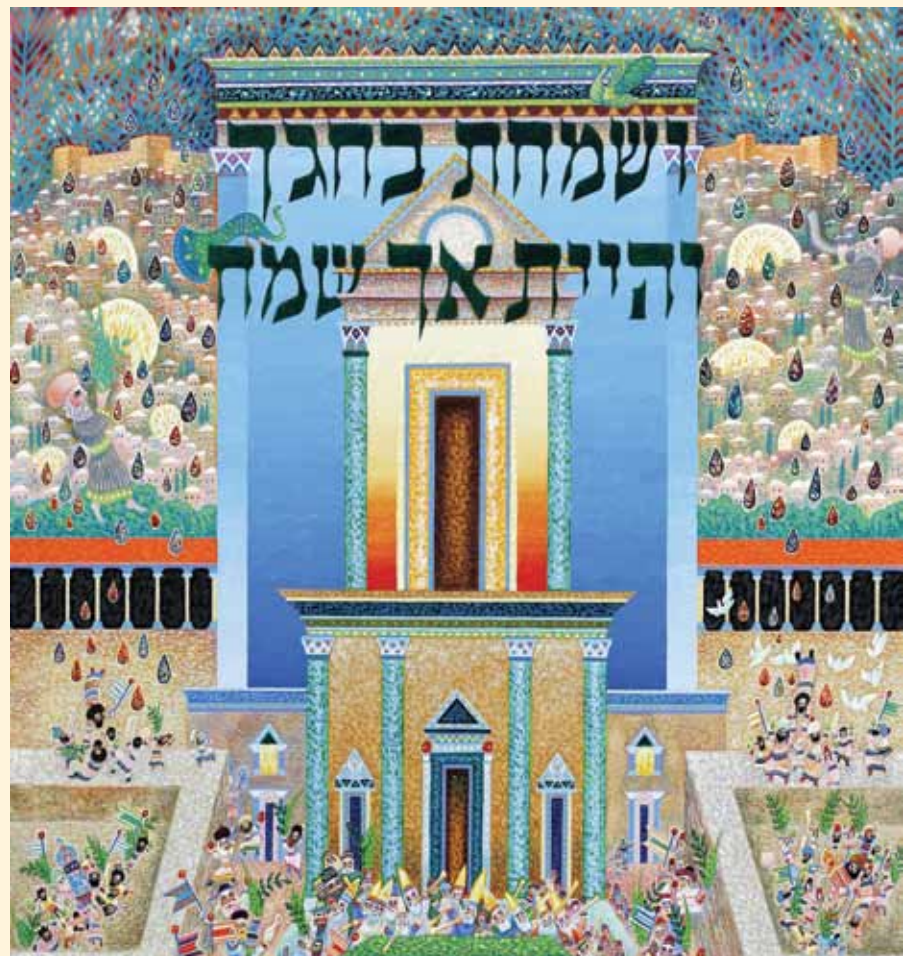
הקטע הבא, מתורתו של רבי שניאור זלמן מלאדי, מברר באופן דומה את עניין השמחה ביום טוב. רבי שניאור זלמן מלאדי מסביר מה ההבדל בין שמחת החגים לשמחת המצוות של כל השנה:

"עניין השמחה הוא גילוי ההעלם, וכמשל המלך שדרכו לישיב בחדרי חדרים בהיכלו כולו אומר כבוד, וכל כבודו פנימה. אך בזמן שמחתו מתראת ומתגלה לעין כל. ועל דרך זה תקנו בתפילת יום טוב "אתה בחרתנו כו'", כי מועדים לשמחה שהוא בחינת גילוי, ועושינו מזה הגילוי עיקר, והרחבת הביאור בהגלות נגלות עוז אהבתו ולהסביר בברכה זו שבתפילה, את עוצמת אהבת ה' אלינו שאתה בחרתנו כו' ותתן לנו ה' אלוקינו כו'. והנה אחר כך אנו אומרים "וישמחו בך כל ישראל"... מה שאין כן כל השנה... אינו בבחינת גילוי השמחה, רק השמחה גנוזה בעבודה. וכמו שכתוב "תחת אשר לא עבדת בשמחה כו'" ועושינו מעבודה עיקר, והשמחה היא שמחה של מצווה, אבל ביום טוב השמחה היא בהתגלות".

(רבי שניאור זלמן מלאדי, 'לקוטי תורה', דרושים לשמיני עצרת, דף פח)

בחגים, השמחה היא עיקר בפני עצמו. ובשאר השנה, השמחה היא חלק מעשיית המצוות. בכל השנה אנחנו פוגשים את ה' בתורה ובמצוות שאנו עושים, ולכן דווקא בשעת המצווה מתעוררת בנו שמחה. אך בחגים, ה' מתגלה אלינו מעצם זה שיש חג. כי החגים הם "מועד" - זמן קבוע לפגישה שלנו עם ה'. וממילא, השמחה באה מעצם היות החג. גם בחגים השמחה קשורה למצוות מסוימות - מצוות "שלמי שמחה", אמירת הלל וכדומה. אך בחגים המצוות מבטאות את שמחת החג, ואילו בשאר ימות השנה השמחה מבטאת את האור שבמצוות.

חשוב: כיצד תוכלו לבטא את השמחה בה' המתגלית בחגים? אילו מעשים מתאימים לגילוי השמחה הזו?

2. שמחת אדר ופורים

"משנכנס אדר מרבים בשמחה"!!! (תענית כט). המשפט הזה, שהפך להמנון אירועי השמחה של כל חודש אדר, מלמד על השמחה המיוחדת של חודש זה. חודש אדר הפך כולו לחודש של שמחה, כמו שכתוב במגילת אסתר - "והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה" (ט, כב). המקור לשמחה זו הוא כמובן שמחת חג הפורים. במקורות הבאים נבין את מהות השמחה של פורים ושל חודש אדר, העולה על השמחה בשאר ימות השנה ואפילו על שמחת החגים.

"כמה דרגות בשמחה:

א. "עברו את ה' בשמחה": שמחה זו היא מכוסה בהעבודה וטפילה אליה. שהרי העיקר הוא העבודה, אלא שהעבודה צריכה להיות בשמחה.

ב. "מועדים לשמחה": ביום טוב השמחה גלויה והשמחה עצמה היא מצוה ודבר עיקרי. אבל מכל מקום השמחה היא שמחת החג - בעניין של מצווה.

ג. "משנכנס אדר מרבים בשמחה": שמחה זו אינה מסובכת בסיבת איזה דבר מצוה, כי אם, 'מרבים בשמחה', איזה שמחה שתהיה, גם שמחה בענייני הרשות, כי העיקר היא השמחה.

ד. שמחת פורים: "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע". אינו מרגיש כלל לא רק את סיבת השמחה כי אם גם השמחה עצמה. הוא שקוע כל כך בהשמחה עד שאינו מרגישה כלל. והיינו אשר שמחת פורים היא מצד עצם הנפש שלמעלה מטעם ודעת ולכן אינה נרגשת בידיעה".

(רבי מנחם מענדל שניאורסון, הרבי מליובאוויטש, 'ליקוטי שיחות' חלק ד')

במקורות אחרים מכנה הרבי את שמחת חודש אדר כ"שמחה בטרתה" - שמחה שאינה קשורה דווקא למעשה של מצווה, אלא מתבטאת בכל אמצעי כשר המעורר שמחה. כפי שלמדנו, השמחה בחגים גם היא איננה תלויה במצוות, אלא מופיעה מעצם הגעת החג. אבל בכל זאת, גם בחגים השמחה קשורה ומתבטאת דווקא במצוות. בחודש אדר, לעומת זאת, השמחה מתבטאת אפילו ב"ענייני הרשות".

שמחת הפורים היא בדרגה הגבוהה ביותר. כדי להבין טוב יותר את הגדרת הרבי לשמחת חג הפורים, נעיין במקור הבא:

"מצוות שמחת יום טוב שנאמר 'ושמחת בחגך' היא בגבול ומדה, בשלמי שמחה - אין שמחה אלא בבשר, ועכשו משחרב בית המקדש אין שמחה אלא ביין, וברכיעית יין יוצא ידי חובת שמחת יום טוב, שהשמחה היא בגבול. מה שאין כן שמחת פורים שהשמחה גדולה יותר למעלה מהדעת 'עד דלא ידע כו', והוא מפני עניין המבואר למעלה, שעל ידי מסירות הנפש שהיה בהם אז כל השנה, שהוא בחינת שלמעלה מהטעם ודעת, הנה באתערוותא דלתתא [התעוררות הבאה מלמטה] וביטול זה הגיעו למעלה מעלה...".

(רבי שניאור זלמן מלאדי, 'תורה אור', מגילת אסתר דף צט)

פורים הוא החג שמעל הגבולות הרגילים, ולכן בחג הזה זוכים לשמחה בלתי מוגבלת. מאמר חז"ל - 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע', בא לומר, ששמחת פורים היא בדרגה של 'לא ידע', היא גבוהה הרבה יותר מגבולות הידיעה והשכל.

מרדכי היהודי ואנשי דורו התעלו על גבולות ההיגיון, כשהיו מוכנים למסור את נפשם על יהדותם. במשך שנה שלימה, בה ריחפה על היהודים סכנת מוות ממשית, לא היה יהודי אחד שהמיר את דתו כדי להציל את עצמו (ראה בתורה אור שם). כולם גילו את הקשר הפנימי שלהם לה, קשר שחזק וגבוה יותר מכל השיקולים הריאליים של השכל. ובזכות המסירות שלהם, זכינו בחג הפורים לגילוי מיוחד שנעלה גם כן מגבולות השכל

והסדר הרגילים. וכפי שאמר הרבי במקור הקודם, בחג הפורים מגלה לנו הקב"ה שאנחנו קשורים יחד ב"עצם הנפש".

השמחה בגילוי 'עצם הנפש' בפורים כל כך כובשת אותנו, עד שהיא נהיית חלק מאיתנו מבלי שנהיה מודעים אליה. גם היא הופכת להיות 'עד דלא ידע'. כמו שאיננו חושבים כל הזמן על היד או על הרגל שלנו, כי הם חלק בלתי נפרד מאיתנו, כך בפורים השמחה היא חלק ממי שאנחנו.

באילו עניינים בפורים, אתם רואים שבא לידי ביטוי עניין ה'למעלה מהדעת'?

פורים היום!

לראות אותו במצב כזה שיהיה מלא שמחה, חשבו שאולי השתגע, חס ושלום, כי לא ידעו מה היה לו, אך הוא מיהר ושם לפנייהם את הלחם ואת הדגים המלוחים ואת היין, ואמר להם: "אכלו ושתו והיטיבו לבכם, כי פורים היום!". המה לא מרו את דברו, אכלו ושתו, והוא הצטרף בעצמו גם כן עימהם, ואחרי אשר שתו כוסות אחדות של יין נתמלאו גם הם שמחה ויקומו כולם לרקד, ויקראו בקול "פורים היום! פורים היום!" וכך רקדו שעות אחדות רצופות.

פתאום שמעו והנה קול דופק בפתח, והאיש אמר לאשתו: "אל תפתחי, כי ודאי איזה גוי בא להפריע את שמחת הפורים שלנו". והגוי לא פסק מלדפוק, והאישה אמרה: "כמדומה שגוי פלוני הוא, שדרכו להביא לנו תפוחי אדמה, אלך ואפתח לו". ויהי כאשר פתחה הדלת, נכנס הגוי כשהוא מוכה ופצוע ומגואל בדם. תכף התחילו לטפל בו, רחצוהו ונתנו לו כוס יין ופת לחם, ויאכל וישת, ויאמר: "החייטוני, כי כפסע היה ביני ובין המוות". ויספר להם, כי בנו יחידו הכהו מכות רצח והשליכוהו החוצה, ואלמלא באו לעזרתו היה מת מהקור ומכאב המכות. ואחרי כן אמר להם: "מכיוון שבני נהפך לי לרוצח ואכזר, ואתם ריחמתם עלי, לכן באו נא עמדי אל היער ואראה לכם מטמון של כסף רב, שהיה בדעתי לתתו לבני קודם מותי, ועתה אגלה לכם אותו ואני נותן לכם אותו במתנה".

וילך האיש עם הגוי אל היער, והגוי הראה לו כי תחת אילן פלוני הטמין את אוצרו. כעבור איזה ימים, מת הגוי מהמכות שהכה בנו, והאיש הלך אל היער, וחפר במקום שהגוי הראה לו, ומצא שם הון רב, ונהיה לעשיר גדול.

ובכל יום פורים היה בא אל המגיד הקדוש, ונתן לו משלוח מנות ביד רחבה ובלב שמח.

(סיפורי חסידים, מועדים - הרב זוין, סיפור מס' 267)

איש יהודי היה בכפר אחד הסמוך לעיר קוז'ניץ, והאיש עני ואביון. ליום הפורים בא העירה, לשמוע קריאת מגילה בבית הכנסת. בעל הקורא היה המגיד הקדוש מקוז'ניץ, וכששמע אותו כפרי את קריאת המגילה מהמגיד נהנה מאוד ונתמלא שמחה. אחר התפילה ניגש אליו המגיד, נתן לו שלום, ואמר לו: "הלוא אתה מכפר פלוני, השייך אלי, ומדוע לא הבאת לי משלוח מנות?" שתק האיש ולא ידע מה להשיב, כי בביתו אין גם לחם לפי הטף, ואיפה ייקח על משלוח מנות להמגיד? והמגיד הוסיף ואמר לו: "הרי פורים היום, בוא נא איתנו ותטעם מעט משקה".

הלך האיש לבית המגיד, ונתנו לו שם יין ומגדנות. מרוב שמחה שזכה לשתות בבית המגיד יחד עם החבריא הקדושה שלו, נהפך לאיש אחר, הרהיב עוז בנפשו, וילך לבית אחד הגבירים, שהיה סוחר יין, ויאמר אל הגביר: "פורים שמח! אבקש מכם לית לי בהקפה בקבוק יין טוב, ובטח אשלם לו, ואם לא - הלא פורים היום!" הגביר נענה לו, ונתן לו בקבוק יין. אחרי כן הלך לחנות של מכולת, ואמר שוב: "פורים שמח! תנו נא לי שנים-שלושה תפוחים, ובטח אשלם לכם, ואם לא אשלם, הרי פורים היום!". נתנו לו שם כבקשתו, והוא רץ בשמחה גדולה אל המגיד, נתן לו את היין והתפוחים, ואמר: "אני נותן להרבי משלוח מנות". "טוב עשית", השיב לו המגיד, "ותזכור שבכל פורים עליך להביא משלוח מנות".

אחרי כן נמלך הכפרי בדעתו: "הלוא בני ביתי עטופים ברעב, ואינם יודעים כלל משמחת פורים, אראה לשמח גם אותם". וילך אל מוזג היין ויאמר לו שוב באותו הנוסח, ובקש לתת לו בקבוק יין בהקפה, "ואם לא אשלם - הלא פורים היום!". נתן לו המוזג את היין, ומשם הלך לאופה לחם וביקש בנוסח זה כיכר לחם ונתן לו, ובחנות אחרת קיבל באופן זה דגים מלוחים אחדים. אז רץ מהר לביתו, וכאשר פתח את הבית קרא בקול רם: "פורים היום! פורים היום!" אשתו ובני ביתו שלא הורגלו